

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Kyung-sook Shin
Vorbește-mi
despre tata

Traducere din coreeană și note de
DIANA YÜKSEL

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

KYUNG-SOOK SHIN

I WENT TO MY FATHER

Copyright © 2021 by Kyung-Sook Shin

All rights reserved.

Originally published in Korea by Changbi Publishers, Inc.

© HUMANITAS FICTION, 2023, pentru prezenta versiune în limba română

Traducătoarea le mulțumește doamnelor Luminița Bălan și Kim Young Sung
pentru lămuriri asupra unor termeni.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KYUNG-SOOK, SHIN

Vorbește-mi despre tata / Kyung-sook Shin; trad. din coreeană

și note de Diana Yüksel. – București: Humanitas Fiction, 2023

ISBN 978-606-097-304-1

I. Yüksel Diana (trad., note)

821.531

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723/684 194

Când i-am spus tatei că într-o zi că am să scriu despre el, tata m-a întrebat ce făcuse pentru asta. I-am răspuns că făcuse multe. A oftat zicându-mi: „N-am făcut absolut nimic, doar am trăit.“

Nu te-am mai văzut de-o veșnicie

Când am mers cu sora mea mai mică să o internăm pe mama în spital, tata a rămas singur în casa lui veche din apropierea orașului J.

Dacă nu mi-ar fi spus sora mea că tata a plâns la poartă când am plecat împreună cu mama, nu mi-ar fi dat prin minte că va trebui să mă întorc în urbea J. în lipsa mamei. Nu mai fusesem acolo de mai bine de cinci ani. Între timp, părinții mei îmbătrâniseră și mai mult. De câțiva ani buni frații mei treceau cu rândul pe la casa părintească la sfârșit de săptămână și fie îl duceau pe tata la tuns, fie făceau cumpărăturile sau găteau și îi lăsau în frigider mâncare pentru o săptămână întreagă, dar eu mă sustrăsesem până și de la asta. Sora mea cea mai mică crease un grup al familiei pe chat și posta acolo programul, stabilind cine mergea în orașelul J. săptămâna asta și cine mergea săptămâna următoare. Eu doar urmăream în tăcere. După ce o pierdusem pe fiica mea, relațiile de care depindeam înainte mi se păreau lipsite de sens, iar în alte legături apăruseră fisuri care le făceau să se dezintegreze bucată cu bucată. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să rup legătura cu bătrânii mei părinți. Oricât de calmă aș fi încercat să par, ei își dădeau seama că aveam chipul întunecat de durere. Iar eu nu voiam să-i îngrijorez. Așa că le-am spus că am treabă undeva, departe, pentru o perioadă destul de îndelungată, că pentru o vreme

n-am să pot ajunge pe la J. și că, fiind plecată în străinătate, n-o să pot nici să le telefonez din pricina diferenței de fus orar. În felul acesta m-am tot fofilat o vreme până când am aflat că tata a plâns, și bolovanul acela de gheață care devenise sufletul meu s-a înmuiat subit. Aș putea să mă lamentez că de când plecasem din orașelul meu natal tata mereu făcea așa ca să mă aducă acasă, dar n-ar fi corect. Tata nu mi-a cerut niciodată nimic. Se întâmplase de câteva ori să aud de la mama sau de la frații mei că tata nu se simțea bine și atunci îl sunasem sau luasem trenul să merg să-l văd. Dacă n-aș fi făcut asta, imaginea tatei nu mi-ar fi dat pace și nu m-aș fi putut concentra la nimic altceva. Când am auzit că a plâns, s-a făcut brusc o liniște de mormânt în jur. Am întrebat-o pe sora mea de ce plânsese tata, dar nu știa. „Știi și eu exact cât știi și tu“, mi-a zis, oftând adânc. Și cum suspinul acela, în care se simțea întreaga apăsare a sufletului, nu putea fi ignorat, n-am mai zis nimic. Tocmai mă gândeam că ar fi trebuit să-l luăm și pe tata cu noi când am adus-o pe mama la oraș, cuprinsă de un amalgam de sentimente, când sora mea mi-a zis: „Știi, mă gândeam că poate ar fi bine să mergem împreună la tata, dacă tot l-am abandonat singur acolo.“

— Mă simt de parcă aș fi lăsat un copil singur pe malul apei, a mai lăsat ea să îi scape. Ieșise în fața porții și l-am întrebat dacă nu vrea să vină cu noi. Mi-a zis că nu, apoi a izbucnit în plâns.

Să se fi întristat peste măsură că sora mea o lua la ea pe mama, care era bolnavă? Mama, care nu înțelegea nici ea, încerca să-l liniștească: „De ce plângi? Doar nu mă duc să mor. Mă duc să mă tratez și să mă întorc degrabă acasă după ce m-oi face bine.“ Dar și ea plângea. Imaginea aceea mi-a reînviat în minte și am închis ochii fără să vreau.

— Lumea ar putea să creadă că i-am separat cu forța, a răbufnit sora mea.

Mama se internează mâine. Chiar dacă nu mergeam niciodată în orașelul lor și nici nu le dădeam telefon, știam tot ce

făceau părinții mei urmărind ce se scrie pe grupul familiei, căci frații mei începuseră de la o vreme să discute acolo tot ce se întâmpla acasă. Acum sora mea mă sunase în drum spre casă, după ce o lăsase pe mama la fratele nostru mai mare.

— Dar să știi că toți sunt așa.

— ...?

— Așa mi-a spus cumnata adineaori, când am ajuns la ei, că așa sunt toți.

— Cine toți?

— Când i-am spus că tata a plâns, mi-a zis că așa sunt toți tații și că nu merită să-mi bat capul cu asta. Cică și când s-a îmbolnăvit mama ei și a trebuit să vină la Seul la spital, tatăl ei a plâns.

Tatăl cumnatei murise în urmă cu doi ani.

— Probabil că așa o fi. Se pare că te-am sunat degeaba.

Sora mea, care mereu trebuia să găsească o explicație pentru toate cele, părea să se fi împăcat cu gândul că tata era ca toți ceilalți bărbați, cu toate acestea avea un ton amărât când repeta că nu e cazul să ne facem griji.

— Tata și-a rezolvat problemele cu dinții?

Sora mea nu mi-a răspuns, dar citeam în tăcerea ei un reproș nerostit: „Până acum te-a durut în cot.“ Scrisese pe grupul familiei că tata începuse să meargă la dentist. Mi-a povestit că tata se dusese singur la o clinică stomatologică din oraș, dar se pare că dentistul îi ceruse să vină însoțit de soție sau de o rudă apropiată, așa că s-a întors la clinică împreună cu Isac, fiul unui văr de-al lui, care locuia pe-aproape. Deși trecuse bine de patruzeci de ani, Isac era cel mai tânăr din zonă. Era de-o seamă cu sora mea și, până când aceasta plecase la facultate, merseseră împreună la aceeași școală, fiind buni prieteni. Mai grav decât faptul că nu ne spusese nimic nouă, copiilor, era faptul că tata îi ascunsese până și mamei că mergea la dentist. Noroc că Isac o sunase pe sora mea, și așa am aflat cu toții. Pentru mine nu contează ce părere aveau frații mei despre decizia tatei de a merge la dentist, și în timp ce ei dezbăteau de-a fir a păr ce se

întâmpla și se întrebau cum avea să reziste tata, eu am rămas tăcută. Deși totul se întâmplase cu doar o lună în urmă, ce-aș putea să le spun dacă mi-ar reproșa că am uitat sau că nu mi-a păsat? Sora mea, care mi-a simțit apăsarea, mi-a zis repede că nu era cazul să mă amărăsc acum cu treburi de genul acesta și a închis telefonul. „Treburi de genul acesta...” a continuat să-mi răsune în urechi când m-am așezat în scaunul de la birou. Am rămas o vreme astfel, cuprinsă de un sentiment de neputință, apoi am rezervat un bilet de tren pentru localitatea J., am scos cablul laptopului din priză, am pus totul în geantă și am anunțat pe grupul familiei că plecam în orașul natal. „Am să stau eu cu tata cât timp e mama la spital.” Probabil că au fost surprinși că dădusem un semn de viață după atâția ani, căci deși vedeam că mesajul meu fusese citit, nimeni nu a răspuns. Taxiul mă aștepta în fața porții, dar când să ies, mi-a atras atenția plăcuța de pe ușa apartamentului, pe care adăugasem de curând numele fiicei mele. Am întins mâna și i-am mângâiat numele. Adăugasem și o copie după o schiță pe care o găsisem într-un caiet de-al ei din copilărie: o șopârlă verde-marin.

Nu era prima dată când auzeam că tata plânsese.

Când am terminat școala și am plecat din orașelul nostru, tata a plâns trei zile în șir. Mama, care mă dusese la Seul, l-a găsit cu ochii umflați când s-a întors acasă și mi-a spus că nu încetase din plâns în lipsa ei. Plângea până și când scotea *makkeolli*¹ din butoi sau când se suia pe bicicleta lui cu platformă de marfă ca că meargă la un engros din Eubnae² să mai aducă niște cartușe cu țigări. În vremea aceea tata avea un mic magazin alimentar la ieșirea din oraș, în apropierea căii

1. Băutură alcoolică din orez fermentat, de culoare albă, lăptoasă, cu gust dulce-acrișor.

2. Orașel din districtul Chungcheong de Nord, din centrul Coreei de Sud, aflat la nord de orașul Cheongju.

ferate. Tocmai tata?! Am rămas fără cuvinte auzind despre tânguiriile tatei când m-a trimis la școală. Nici nu-mi imaginasem vreodată că tata ar putea vărsa lacrimi. Mama mi-a spus că atunci îl văzuse și ea plângând pentru prima dată. Era necăjit că mă lăsa să plec așa devreme, un copil de-o șchioapă... Eu am glumit atunci că în școala generală crescusem deja de tot. O fătucă de un metru și șazececi și trei de centimetri nu e chiar de-o șchioapă.

Era a doua oară când tata se ocupa de magazin.

Nu știi al cui era chioșcul din apropierea căii ferate, dar tata mai ținuse un magazin acolo, pentru un an sau doi, când eram eu în școala primară, prin clasa a doua. Îi spuneam magazin alimentar, dar n-avea nimic de-a face cu magazinele sau prăvăliile din ziua de azi. Era mai degrabă o dugheană de la țară, strâmtă și sărăcăcioasă. Pe cele câteva rafturi erau atât de puține mărfuri, că nu-ți lua nici cinci minute să le numeri – câteva dulciuri, gumă de mestecat, niște chifle și caramele. În rest, numai țigări. După tejghea era un vas mare de lut, pe jumătate îngropat, în care se turna *makkeolli* adus de la distilerie, iar alături, un polonic de lemn care emana încontinuu un miros greu de alcool. Tata era cel care scotea băutura din chiup cu polonicul și o turna într-un ceainic de alamă, iar mușteriii lui erau oameni de pe la noi sau, uneori, unii veniți din sate mai apropiate de Cheonan, ca Samsan sau Jinsan, care se opreau în drumul lor spre Eubnae. La asfințit, îi vedeam adesea pe cei care încheiaseră munca la câmp oprindu-se la magazinul tatei să bea împreună o ulcică de *makkeolli* și, în devălmășia aceea, nici nu mai puteai deosebi clienții de proprietarul dughelei. Câteodată stăteau la un pahar de *soju*¹ și un joc de *yut*² mult după ce se

1. Băutură alcoolică tradițională coreeană, din cereale fermentate.

2. Joc tradițional, numit *yunnori* în coreeană, jucat cu ajutorul a patru bețe de lemn sau bambus, pe o tablă împărțită în patru. Jocul se desfășoară în funcție de poziția în care rămân bețele după ce sunt aruncate.

întuneca. Și acum îmi mai vine în minte, în mod inexplicabil, imaginea unei legături de curele negre de cauciuc, care atârna la intrarea în magazin ca ramurile unei sălcii plângătoare. De câte ori mergeam acolo trimisă de mama cu treabă sau ca să iau niște bani acasă, îmi răsuceam benzile de cauciuc în jurul mâinii înainte să intru și să-l strig pe tata. Erau și zile în care nu ceream nici un ban și pur și simplu mă agățam de cauciucurile acelea. Uneori mai veneau și clienți care cumpărau câte o curea de cauciuc. În zilele însorite, când deschideau capacele chiupurilor cu pastă sau sos de soia ca să le aerisească, sătenii foloseau curelele de cauciuc să fixeze câte o bucată de pânză peste gura vaselor. Așa era magazinul nostru, un loc cu rafturile și vitrinele de sticlă ticsite cu tot soiul de lucruri utile, dar pentru care nu merita să mergi până în oraș. În ziua în care am părăsit urbea J., m-am dus la magazinul tatei să-mi iau rămas-bun. Când am ajuns acolo, mi-am trecut mâna prin curelele de cauciuc, cum făceam de obicei, și l-am strigat pe tata, dar până să apară el, în fața magazinului a oprit autobuzul ce mergea la gară pe șoseaua cea nouă. Se înserase deja. Dacă pierdeam autobuzul, at fi trebuit să merg pe jos până la gară. Asta însemna că aveam să ajung acolo după plecarea trenului. Am dat buzna în dugheana întunecată strigând din răputeri: „Tată! Tată!”

Am mai auzit vocea aceea de-a lungul vieții, de fiecare dată când m-am despărțit de câte cineva.

Vocea aceea disperată, cu care prinsesem a striga de zor „Tată! Tată!” când am văzut autobuzul apropiindu-se, începe să-mi bubuie în urechi ca bătăile unei tobe de câte ori mă aflu într-o relație care e limpede că nu mai merge și că urmează inevitabil despărțirea. Iar când mă gândesc la ce rămâne în urma mea după ce plec, îmi revine în minte imaginea tatei rămas singur la geamul autobuzului în care mă suisem atunci, strigându-i: „Tată, eu plec!” Autobuzul pe care trebuia să-l iau

oprise deja în stație și tata, pe care venisem să-l salut, încă nu ieșise din magazin, așa că de spaimă să nu pierd autobuzul, i-am strigat din ușă că plec și am urcat în autobuz. Odată urcată, mi-am întors capul și am privit spre magazin. Am încercat să deschid un geam, dar era înțepenit. Mi-am lipit palmele de el și mi-am îndreptat privirea spre tata, care rămăsese în întuneric. Ieșise în fugă din prăvălie, încălțat cu un șlap într-un picior și un papuc de cauciuc în celălalt, și rămăsese în drum privind neputincios în urma autobuzului, incapabil să schițeze vreun gest sau să fluture măcar o mână. Silueta tatei nemișcată și o curea din cauciuc de care mă agățasem eu cu putere mai înainte și care încă se clătina. O dâră de lumină din magazin care crea umbre și pete întunecate pe chipul năucit al tatei. Autobuzul care a plecat înainte ca eu să-mi pot lua rămas-bun. Uneori mă gândesc la toate acestea și mă întreb cât o fi rămas tata acolo după ce am plecat? Ce-o fi fost în sufletul lui când privea lung în urma autobuzului cu care dispărușese pe șoseaua cea nouă? Cât o fi trecut până a intrat iar în magazin? Cât timp mi-am văzut de viața mea în capitală, de câte ori mă gândeam cum trebuie să fi plâns tata în dugheana lui dărăpănată după ce ne-am despărțit astfel, obișnuiam să-mi duc o mână la frunte și să mă liniștesc, folosind toată răbdarea de care eram capabilă. Banca veche din dugheana în care se adunau oamenii să bea o cană de *makkeolli*, polonicul de lemn cu care se scotea băutura din chiupul îngropat, sticlele de bere puse vara la rece într-o găleată cu apă... Și, într-un colț întunecat al prăvăliei, departe de sobă, aruncate cât colo, dar mereu prezente, toba tatei și bățul cu care bătea în ea. Și...

O lădiță de lemn, de o culoare incertă, vag neagră, ferecată cu lacătul.

În lădița aceea ținea tata banii câștigați la prăvălie. Acum chipul regelui Sejong decorează bancnota de zece mii de woni, dar pe vremea aceea apărea pe cea de o sută de woni. Bancnotele

de o sută erau îndreptate bine și rânduite în teancuri. Astfel și chipul regelui era frumos netezit. Uneori se găseau în ladă și câte două-trei bancnote de cinci sute de woni, iar câteodată chiar și una de o mie. Apoi mai erau și monedele... Copil fiind, am văzut pentru prima oară portretul generalului Yi Sunshin și vasul de război în formă de broască țestoasă¹ pe banii din cușorul tatei. Ca orice copil, aveam și eu nevoie de bani de buzunar și când îi ceream tatei niște bănuți înainte să merg la școală, mai întâi mă puneam să curăț podeaua prăvăliei, și apoi mă întrebam cât să-mi dea. Când îi spuneam cât voiam, mă înroșeam toată la față și inima îmi bătea de să-mi spargă pieptul. Fără să bage de seamă, tata îmi strecura câțiva bănuți în palmă. Niciodată nu mi-a spus să învăț bine sau să nu cheltuiesc banii aiurea și alte lucruri de felul acesta, pe care le spun părinții în general. Dacă se întâmpla ca tocmai atunci să spele pe jos, își ștergea mâinile cu un prosop, deschidea capacul lăzii și îmi dădea exact cât îi cerusem fără să spună nimic, doar privindu-mă în ochi și mângâindu-mă scurt pe creștet. Meșterise chiar el lădița, când preluase pentru prima dată gestiunea prăvăliei. Nu mi-e clar ce fusese în mintea lui la douăzeci și unu de ani, când cioplise cușorul acesta mic cât cinci cărți puse una lângă alta. La ce s-o fi gândit el atunci când îi monta balamalele sau când îl încuiase pentru prima dată cu cheia? În timp, lădița aceea, pe care la o adică te puteai așeza, a început să arate ca o piesă dintr-un magazin de antichități, așa încât îmi era greu să cred că era făcută de tatăl meu. Când magazinul a fost preluat de altcineva, lada a rămas o vreme uitată pe podea, într-un colț al casei. Îmi amintesc că unul dintre frații mei mai mari puneam în ea câte o pasăre moartă ca să ne sperie și că era

1. *Geobukseon* (în coreeană) – vas de luptă cu puntea acoperită, placată cu foi de metal, ce aduce cu carapacea unei broaște țestoase. Victoriile generalului Yi Sunshin împotriva invadatorilor japonezi din secolul al XVI-lea sunt atribuite într-o mare măsură acestei inovații coreene.

Cuprins

1. Nu te-am mai văzut de-o veșnicie	7
2. Mergând prin noapte fără să mă opresc	59
3. Comoara din ladă	121
4. Despre el	184
5. Chiar și atunci când totul se sfârșește	265
<i>Cuvântul autoarei</i>	325